

УКРАЇНА НА СВІТОВИХ РИНКАХ ТОВАРІВ І ПОСЛУГ

Клименко Л. В.

Науковий керівник – Дмитрук Б. П.

Об'єктивною закономірністю розвитку світового господарства є інтернаціоналізація виробництва та інтеграція в міжнародні економічні структури, що сприяє активізації експортно-імпортних операцій на зовнішньому рівні. Важливим показником зовнішньоекономічної діяльності, який характеризується як співвідношення між вартістю експорту та імпорту є торгівельний баланс.

Основними тенденціями розвитку зовнішньоекономічної діяльності АПК України нині є нарощування обсягів зовнішньоторговельного обороту, зокрема, імпорту товарів та експорту послуг. За таких умов проблеми ефективної участі України в світовому економічному просторі, посилення зовнішньоекономічних зв'язків та підвищення конкурентоспроможності національних галузей відзначаються високою актуальністю.

Питанням внутрішньої та зовнішньої торгівлі продукцією АПК та організаційно-економічних і правових важелів регулювання ринку за умов вступу України до міжнародних економічних структур, зокрема СОТ, присвячено ряд наукових праць П.І. Гайдуцького, С.М. Кваші, О.М. Могильного, П.Т. Саблука, В.І. Топіхи, О.М. Шпичака.

Окремі аспекти проблем зовнішньоекономічної діяльності потребують уточнення і поглиблення, що зумовлено галузевими особливостями агропромислового виробництва, недосконалістю управління зовнішньоекономічною діяльністю. Це обумовило основну мету даного дослідження. У відповідності до неї було визначено завдання, орієнтовані на дослідження особливостей розвитку зовнішньої торгівлі товарами та послугами, виділення чинників, що її ускладнюють та обґрунтовано напрями активізації позицій підприємств сфери АПК на зовнішньому ринку.

Теоретико-методологічною основою дослідження є діалектичний метод пізнання, сучасна ринкова економічна теорія, наукові праці вітчизняних та зарубіжних вчених з питань зовнішньоекономічної діяльності. Для оцінки стану та тенденцій розвитку експортно-імпортних операцій на ринку товарів та послуг застосовувалися методи дослідження: аналізу і синтезу, емпіричний, рядів динаміки, статистичних групувань тощо.

Україна у 2006 р. здійснювала зовнішньоекономічні операції з понад 180-ти країнами світу. У 2005 р. найбільші обсяги товарів імпортовано з: Росії (12842,5 млн. дол. США),

Німеччини (3383,8), Туркменістану (2678,1), Китаю (1810,5), Польщі (1405,9), Італії (1030,2), Білорусії (939,8), США (710 млн. дол. США); експортовано з: Росії (7490,1 млн. дол. США), Італії (1892,6), Німеччини (1285,2), Польщі (1010,4), США (956,5), Білорусії (891,1), Єгипту (798,8 млн. дол. США). В структурі експортно-імпортних операцій на ринку послуг домінують також вище перелічені країни. Проте за географічним поділом основна увага приділялася розвитку зовнішньоекономічних відносин з країнами СНД (70% усіх зовнішньоторговельних операцій) та західними країнами-сусідами [4, 7].

Протягом останніх років експортно-імпортні операції на ринку товарів та послуг характеризуються динамічним ростом (Рис. 1, 2.) [8].

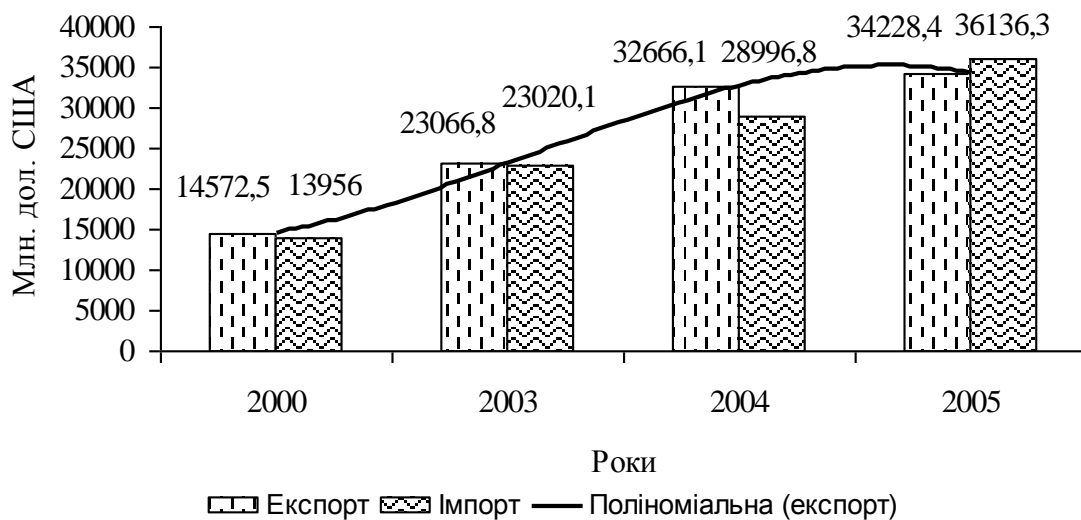

Рис. 1. Динаміка експортно-імпортних операцій на ринку товарів в Україні, млн. дол. США

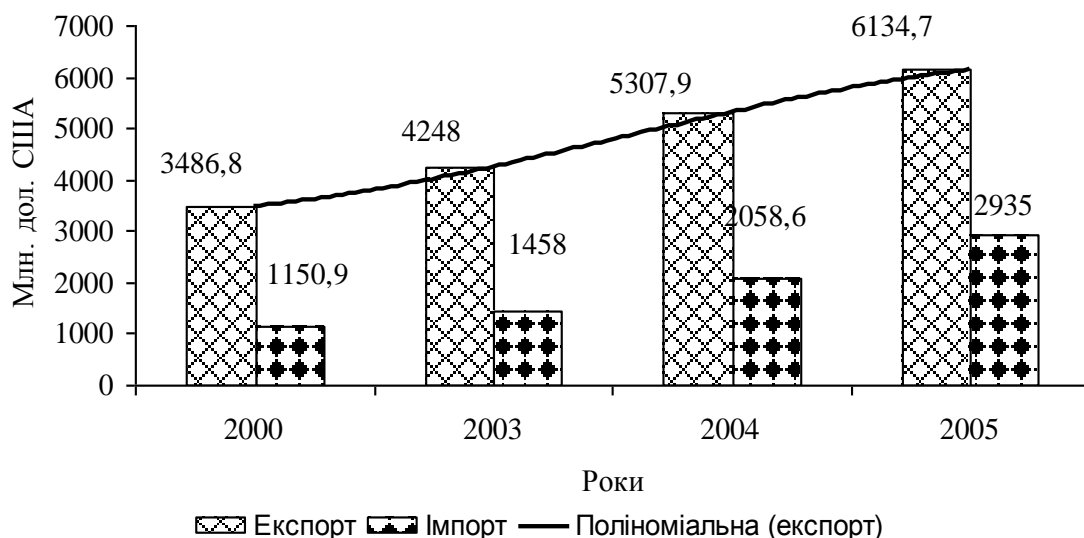

Рис. 2. Динаміка експортно-імпортних операцій на ринку послуг в Україні, млн. дол. США

Зовнішньоторговельний оборот товарів і послуг в Україні в 2005 р., за даними Держкомстату, становив 79,4 млрд. дол. США (у 2,4 рази більше рівня 2000 р.). В структурі експортно-імпорتنих операцій товари становили 88,6%, послуги — 11,4%. Експорт товарів і послуг дорівнював 40,4 млрд. дол. США (у 2,2 рази більше рівня 2000 р.), імпорту — 39,1 млрд. дол. США (у 2,6 рази більше рівня 2000 р.). Зовнішньоторговельний баланс України внаслідок низьких темпів росту імпорту, зокрема послуг, був активним, з додатним сальдо 1,29 млрд. дол. (у 2,3 рази менше рівня 2000 р.)

Нині Україна залишається експортером переважно сировини і напівфабрикатів – основними експортними галузями української економіки є чорна і кольорова металургія, хімічна і нафтохімічна промисловість, транзитні перевезення. Тому зовнішня торгівля цілком залежить від світових цін на сировину. Зростає експорт високотехнологічних товарів із високим ступенем доданої вартості.

Торгівля послугами за 2005 р. характеризується позитивним сальдо – 3,2 млрд. дол. США. Основні статті в структурі експорту послуг України – транспортні послуги (73,0%), зокрема трубопровідного (43,7%), залізничного (17,9) та морського (17,4%) транспорту.

У структурі імпорту товарів вагому частку займають мінеральні продукти (32%), механічне та електрообладнання (17,5), транспортні засоби і шляхове устаткування (8,9) та продукція хімічних галузей (8,6%) [8].

Сільськогосподарська продукція і продовольчі товари займають вагоме місце в експортному потенціалі держави. У 2005 році її частка становила 12,6% загального експорту України, який постійно зростає. Сальдо зовнішньої торгівлі сільськогосподарською продукцією позитивне і також характеризується динамічним ростом. У структурі експорту останніми роками переважає продукція рослинництва, яка становить близько трьох четвертих сільськогосподарського експорту і найбільша частка припадає на олію та зерно. Вагому частку в експорті становить молоко, м'ясо та продукти їх переробки.

Водночас експортний потенціал аграрного сектора України використовується незадовільно. Лібералізація зовнішньої торгівлі сільськогосподарською продукцією ще не на достатньому рівні підкріплена стимулюванням її експорту. Як наслідок, український аграрний сектор ще слабо інтегрований у світовий продовольчий ринок, про що свідчить низька частка експорту та імпорту у валовій продукції галузі, яка становить 12%, тоді як у Польщі – 25%, а у Франції та Німеччині – понад 50% [1].

Зовнішньоекономічним відносинам сучасної України притаманна суперечливість, через яку помітно гальмується розвиток економіки. Вона нейтралізує прискорений розвиток конструктивних напрямів, розпорошує суспільні інтереси, сприяє активізації зовнішніх сил, які гальмують цей розвиток та значно уповільнюють соціально-економічне зростання [3].

Значною мірою це зумовлено низькою конкурентоспроможністю вітчизняної сільськогосподарської продукції. Високі конкурентні переваги імпорту у основних країнах імпортерів зумовлені високим рівнем підтримки виробництва (програми підтримки цін і доходів) та експорту (субсидії й програми розширення експорту) в них. Суттєве значення має й те, що Україна не є членом Світової організації торгівлі та практично не бере участі у регіональних торговельних угрупованнях та інтеграційних процесах. Посилення експортного потенціалу аграрного сектора стримується також відсутністю міжнародної стандартизації української продукції, хоч за якістю і безпекою вона не поступається європейським зразкам. Недостатнім є розвиток інфраструктури просування продукції на зовнішні ринки та поширення реклами. Обмеженим є асортимент і малопривабливим зовнішній вигляд окремих видів продукції, їх упаковка, розфасування тощо [1, 4].

Важливим завданням подальшого розвитку вітчизняного аграрного ринку має стати підвищення його рівня до вимог СОТ та інтеграції у світове середовище. Лібералізація торговельних режимів, які передбачені умовами СОТ, матиме для вітчизняного аграрного сектора як переваги, так і ризики.

Деякі науковці [6] серед переваг для аграрного сектора економіки при вступі до СОТ виділяють:

- технологічне оновлення та переозброєння національного виробництва відповідно до світових стандартів внаслідок збільшення потоків іноземних інвестицій;
- прискорення структурних реформ в аграрному секторі;
- збільшення асортименту та покращення якості пропонованих на ринку продовольчих товарів, зниження ціни;
- розширення доступу українських товаровиробників на ринки країн членів СОТ, частка торгівлі яких складає понад 95% від загального обсягу;
- сприяння виробництву експортоорієнтованих галузей економіки, у тому числі АПК, внаслідок лібералізації режиму доступу до зовнішніх ринків.

До негативних наслідків для аграрного сектора економіки науковці відносять:

- вільний доступ на національні ринки, як сировинної держави з низькою конкурентоспроможністю товарів, технологічним експортом та збитковим виробництвом;
- зростання експорту товарів, що споживаються в Україні, може спричинити дефіцит та підвищення цін на внутрішньому ринку;
- можливе звуження внутрішнього ринку збуту для національного товаровиробника;
- загострення конкурентної боротьби між національними та іноземними виробниками товарів, зокрема м'ясопродуктів [1].

Для вдосконалення структури зовнішньої торгівлі і зміцнення становища України на

світових ринках необхідне суттєве коригування зовнішньоекономічної політики України за такими напрямками:

- вступ до СОТ, ЄС, СЕФТА;
- впровадження режиму вільної торгівлі в межах СНД;
- зміцнення позицій України на інших пріоритетних геоекономічних напрямках [1, 4, 6].

Зовнішньоторговельна політика має вдосконалюватися за такими стратегічними напрямками:

- розвиток експортного потенціалу країни в межах міжнародної спеціалізації, яка б поєднувала вигідні для України напрями структурних трансформацій в економіці;

- нарощування зусиль в найперспективніших секторах світової економіки (електроніка, енергетика, біотехнології, науково-технічні послуги, міжнародний туризм тощо);

- створення конкурентоспроможні транснаціональні корпорації, посилення стратегій глобального маркетингу, технологій реалізації великих міжнародних коопераційних проектів;

- диверсифікація географічної структури зовнішньої торгівлі, мінімізація критичної залежності від окремих держав (ринків), зміцнюючи економічну безпеку України;

- розробка й реалізація національних програм підвищення конкурентоспроможності в стратегічно важливих для України секторах;

- створення маркетингової й сервісної мережі на пріоритетних міжнародних ринках;

- збільшення закупівель сучасних ресурсо- та енергозберігаючих технологій і устаткування для створення нових конкурентоспроможних національних виробництв;

- впровадження міжнародних стандартів, вимог і процедур сертифікації;

- використання політичних, дипломатичних та інші важелі впливу для забезпечення участі України у великих міжнародних коопераційних проектах;

- удосконалення фінансових механізмів регулювання діяльності експортерів [1, 5].

Отже, входження України у міжнародні економічні структури зобов'язує забезпечити доступ продукції інших країн на національні ринки, ліквідувати та знизити рівень обмежень, орієнтувати торговельну політику у відповідності до міжнародних правил, норм виробництва та реалізації продукції, ціноутворення, імпортного та експортного режиму. З цією метою національним товаровиробникам необхідно впроваджувати передові ресурсо- та енергозберігаючі технології виробництва, знижуючи собівартість продукції та підвищуючи прибутки, що сприятиме конкурентоспроможності національного виробництва.

Список використаної літератури

1. Бернштейн Б.Л., Комарніцька О.П. Формування аграрного ринку // Економіка АПК. – 2006. – №2. – С. 98-103.

2. Бойко В.І. Про гарантування продовольчої безпеки України // Економіка АПК. – 2006. – №1. – С. 60-67.
3. Гош О. Суперечливості зовнішньоекономічних відносин України // Економіка України. – 2006. – №11. – С. 77-88.
4. Дідівська Б.В. Стан та перспективи України на товарних ринках ЄС // Формування ринкових відносин в Україні. – 2006. – №12 (67). – С. 21-25.
5. Зінчук Т.О. Міжнародна економічна інтеграція: проблеми дефініції та особливості в аграрному секторі // Агросвіт. – 2007. – №1. – С. 10-15.
6. Кучер Л.М. Особливості регулювання торгівлі сільськогосподарською продукцією в умовах СОТ // Економіка АПК. – 2005. – №5 (127). – С. 144-153.
7. Статистичний довідник Україна у цифрах у 2005 році // Державний комітет статистики. – Київ. – 2006. – 247 с.
8. Статистичний щорічник України за 2005 р. – К.: Консультант, – 2006. – 664 с.

Україна на світових ринках товарів та послуг

Клименко Л.В.

Розглянуто сучасний стан і динаміку обсягів зовнішнього обороту продукції АПК України та обґрунтовано напрями активізації експортно-імпорتنних операцій на ринку товарів та послуг. Серед них: підвищення конкурентоспроможності галузей, вдосконалення політики державного регулювання та підтримки товаровиробників на зовнішньому ринку.

Украина на международных рынках товаров та услуг

Клименко Л.В.

Рассмотрено нынешний стан и динамику объемов внешнего оборота продукции АПК Украины та обоснованно направления активизирования экспортно-импортных операций на рынку товаров та услуг. Среди них: повышение конкурентоспособности отраслей, усовершенствованию политики государственного регулирования та поддержки товаропроизводителей на внешнем рынку.

Ukraine in the international goods and services market.

Klimenko L. V.

The current conditions and dynamics of Ukrainian agri-food products supply for the foreign markets are highlighted. The considerations of the main export-import operations on the goods and services market are presented. The stress made on the raise of level of industries competitiveness, the improvement of government regulatory policy and producers support on the world market.